

Andrzej Klasik (red.), 2015, *Badania miejskie i regionalne. Potencjały rozwojowe oraz kierunki przemian w miastach i regionach*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 168 s.

Badania miejskie i regionalne odzwierciedlają szeroki wachlarz zagadnień związanych z gospodarką przestrzenną, stanowiącą interdyscyplinarną dziedzinę wiedzy. Są również odpowiedzią na przemiany, jakie nieustannie dokonują się na naszych oczach. Autorzy poddają analizie procesy, zachodzące w różnych częściach świata, stawiając sobie za cel „rozpoznanie i ocenę potencjałów rozwojowych oraz kierunków przemian [między innymi] w polskich miastach i regionach w kontekście niektórych globalnych i współczesnych uwarunkowań” (A. Klasik „Wprowadzenie”, s. 7).

Książka składa się z dziewięciu rozdziałów podzielonych na dwie części. Pierwsza z nich – obejmująca cztery teksty – jest poświęcona potencjałom oraz przemianom rozwojowym zachodzącym w metropoliach i regionach. Druga część przybliża uwarunkowania rozwoju i przekształceń o charakterze funkcjonalno-przestrzennym miast oraz regionów.

Część pierwszą – w której autorzy skupiają się przede wszystkim na kwestiach innowacyjności oraz kreatywności – otwiera artykuł Andrzeja Pawlika, zatytułowany *Wyznaczniki innowacyjności w skali regionalnej*. Zgodnie z przejętymi przez autora założeniami, badania nad innowacyjnością posiadają wymiar wielowątkowy, o czym świadczy fakt, że – dokonując ich analizy – nie wystarczy odwołać się tylko do wskaźników dla innowacyjności w skali regionalnej, lecz trzeba się do nich odwołać również w skali poszczególnych państw. Stąd też badacz wykracza poza obszar Polski, koncentrując się także na Unii Europejskiej.

Andrzej Pawlik, dokonując konkluzji, przekonuje o wpływie podjętych badań na lepsze poznanie zjawisk innowacyjnych oraz procesów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Tematykę kreatywności i jej wpływu na rozwój gospodarczy metropolii podejmuje Małgorzata Pięta-Kanurska, autorka drugiego rozdziału, zatytułowanego *Obszary oddziaływania sektora kreatywnego na kształtowanie się nowego paradygmatu rozwoju gospodarki metropolii*. Badaczka wychodzi od rozważań teoretycznych, których celem jest przybliżenie czytelnikom pojęć: „sektor kreatywny” oraz „kreatywna metropolia”. W dalszej części tekstu omawia model powiązań sektora kreatywnego z innymi niekreatywnymi sektorami gospodarki, dowodząc, iż sektor kreatywny – poprzez budowanie potencjału gospodarczego rozwijającego się miasta – ma bezpośredni i wielowymiarowy wpływ na kształtowanie się metropolii.

Małgorzata Podogrodzka, autorka rozdziału trzeciego, zatytułowanego *Klasa kreatywna a przestrzenne zróżnicowanie nierówności społecznych w Polsce*, zawęża problematykę kreatywności, odnosząc ją do grupy osób twórczych. Badaczka stawia sobie za cel opisanie przestrzennego zróżnicowania nierówności społecznej w kontekście współczesnego polskiego rynku pracy. Opis ten stanowi podstawę do weryfikacji następujących założeń badawczych: „1) regiony Polski charakteryzujące się podobnym natężeniem nierówności społecznych tworzą zwarte przestrzennie obszary; 2) na różny przestrzenny poziom wskaźników nierówności społecznej ma wpływ różne zagęszczenie osób pracujących według sektorów gospodarki narodowej; 3) natężenie klasy kreatywnej w największym stopniu tłumaczy przestrzenne zróżnicowanie wskaźników nierówności społecznej” (s. 38). W dalszej części rozważań autorka skupia się na koncepcji klasy kreatywnej R. Floridy, dostosowując ją do polskich warunków, a także na wpływie klasy kreatywnej na nierówności społeczne, opisywanych przez pryzmat zmiennych rynku pracy.

Pierwszą część recenzowanej publikacji zamyka rozdział czwarty, autorstwa Tomasza Bradeckiego oraz Agaty Twardoch, zatytułowany: *Współczesna zabudowa mieszkaniowa w miastach Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Prezentacja metody badawczej oraz wnioski z badań*. Autorzy, w oparciu o stworzoną przez siebie sparametryzowaną metodę badawczą zabudowy mieszkaniowej, analizują powstałe w XXI wieku zespoły lub pojedyncze budynki zabudowy mieszkaniowej jedno- oraz wielorodzinnej. Walorem omawianego tekstu jest to, że T. Bradecki oraz A. Twardoch odwołują się nie do projektów, a do rzeczywistych realizacji.

Rozdział pierwszy drugiej części książki jest zatytułowany *Uwarunkowania rozwoju polskich miast w świecie ponowoczesnym*. Jego autorka, Małgorzata Czornik, akcentuje, że istnieją dwie drogi wdrażania pożądanych zmian. Pierwszą z nich jest likwidacja wieloletnich zaniedbań, m.in. poprzez rozwój infrastruktury technicznej, druga sprowadza się do tworzenia atrakcyjnych miejsc życia i działalności gospodarczej, zgodnie z wymaganiami ich użytkowników. Przedstawione tezy są wynikiem projektowych badań, przeprowadzonych w latach 2010–2012, których główną ideą była ocena procesu gospodarowania miastami w odniesieniu do współczesnych trendów społeczno-kulturowych. Autorka podejmuje również kwestię uwarunkowań rozwoju miast, aby na końcu stwierdzić, że wprowadzenie każdej zmiany powinno być poprzedzone analizą zjawisk o charakterze społeczno-kulturowym.

Przedmiotem rozważań Ewy Kubejko-Polańskiej, autorki kolejnego rozdziału, zatytułowanego *Przemiany potencjału i funkcji gospodarczych dawnych ośrodków monokultury przemysłowej Regionu Wschodniego w latach 1999-2009*, jest określenie potencjału gospodarczego miast, w oparciu m.in. o bazę ekonomiczną. Badaczka podejmuje próbę analizy wielkości i struktury zatrudnienia w miastach monofunkcyjnych Regionu Wschodniego, a także przedstawia typologię funkcjonalną miast monokultury przemysłowej tego regionu.

W podsumowaniu pojawia się refleksja autorki, uświadamiająca czytelnikom, że „udana restrukturyzacja miast monofunkcyjnych może opierać się zarówno na reindustrializacji, jak i na wykształceniu nowych funkcji” (s. 114).

O tym, że procesy rozwoju społeczno-gospodarczego nie przebiegają równomiernie ani w przestrzeni regionu, ani w gospodarce narodowej, przekonują Stanisław Kornik oraz Małgorzata Rogowska w rozdziale trzecim części drugiej, zatytułowanym *Problemy tworzenia i funkcjonowania regionu transgranicznego na wybranym przykładzie*. Autorzy koncentrują się na pograniczach województw dolnośląskiego i lubuskiego oraz dwóch powiatów saksońskich, dokonując oceny współpracy polsko-niemieckiej, z uwzględnieniem barier utrudniających jej właściwe funkcjonowanie.

Jednym z najważniejszych wniosków, sformułowanych przez badaczy, jest stwierdzenie, że współcześnie największym wyzwaniem jest pokonanie nie tyle barier etnicznych czy kulturowych, co ekonomicznych.

Z kolei Piotr Hajduga w przedostatnim rozdziale, zatytułowanym *Proces rewitalizacji terenów poprzemysłowych a organizacja przestrzeni miejskiej Świdnicy*, koncentruje się nie tyle na wybranym regionie, ile dokonuje charakterystyki wybranego miasta. Badacz wychodzi od rozważań teoretycznych, wyjaśniając kilka kluczowych pojęć, dotyczących przekształcenia przestrzeni miejskiej: „restrukturyzacja”, „rewaloryzacja”, „renowacja”, „rehabilitacja” i „rewitalizacja”, by w dalszej części tekstu przejść do omówienia praktycznych działań związanych z procesem rewitalizacji Świdnicy. Na uwagę zasługuje przekonanie autora o tym, że każda rewitalizacja powinna być przeprowadzona w sposób kompleksowy.

Publikację zamyka tekst Elżbiety Koboжек, zatytułowany *Antropogeniczne przekształcenia i możliwości renaturyzacji małych rzek oraz dolin w miastach*. „Celem rozdziału jest przedstawienie skali przekształceń małych rzek i dolin w obrębie dwóch dużych miast, Łodzi i Lwowa, położonych na działach wodnych, oraz współczesnego zagospodarowania i możliwości ich renaturyzacji” (s. 146).

Prowadzone badania dowiodły, że nie istnieje jeden skuteczny model rewitalizacji obszarów nadrzecznych w miastach, ze względu na fakt, że każde miasto posiada odrębną specyfikę, stąd też w konkluzji pojawia się postulat poszukiwania indywidualnych rozwiązań.

Książka została napisana zrozumiałym i poprawnym językiem, posiada logicznie ujętą strukturę treści, a o jej walorach świadczy fakt, że jest ona wartościowa z poznawczego punktu widzenia, a także dostarcza czytelnikom praktycznych informacji, stanowiąc monograficzne studium przypadków.

Recenzowana publikacja ma szansę stać się inspirującą lekturą dla szerokiego grona odbiorców zainteresowanych omawianymi zagadnieniami.

Olimpia Gogolin

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Filologiczny Instytut
Bibliotekoznawstwa i Informatyki

Eugeniusz Szymik

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Pedagogiki i Psychologii, Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej
i Pedagogiki Mediów